

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

DALOS, György

Haldokló bilincsek / Dead Clamps

Eredeti közlés/Original publication:

Nagyvilág, 1968, 13. évf., 11. szám, 1751–1752. old.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.003.596

Dátum/Date: 2019. május / May

filename: dalos_1968_HaldokloBilincsek

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

DALOS, György: Haldokló bilincsek / Dead Clamps, *AHU MATT*, 2019, **pp. 1–6. old.**, No. 000.003.596, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Közkönyvtárakban / In public libraries

Megjegyzés / Note:

ellenőrzött és szerkesztett szöveg / controlled and edited text

Kulcsszavak/Key words

magyar Afrika-kutatás, könyvismertetés (Balássy László és Csanád Béla szerk.: Haldokló bilincsek, 1968)

African research in Hungary, book review (Balássy László és Csanád Béla szerk.: Haldokló bilincsek, 1968)

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMEN-

TUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC
SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES,
COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/
writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikaisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

HALDOKLÓ BILINCSEK

Szemelvények Afrika és Ázsia irodalmából. Szerkesztette: Balássy László és Csanád Béla, Ecclesia Könyvkiadó, 1968.

DALOS, György

Nagyvilág, 1968, 13. évf., 11. szám, 1751–1752. old.

Az Ecclesia, a katolikus egyház kiadója jelentős gyűjteményt bocsátott közre a fenti, talán nem túlságosan szerencsés címen. Mindeneke-lőtt meg kell állapítanunk, hogy az afrikai és ázsiai költészet közös reprezentatív antológiájának kiadása megkülönböztetett figyelmet érdemlő tett, annál is inkább, mivel az Ecclesia az állami kiadókat megelőzte az úttörő vállalkozással. A humanizmusról és haladó szellemről tanúskodó kiadványban értékelnünk kell azt is, hogy elsőízben kapcsolja össze magyar nyelven e két kontinens költészetét, s ráadásul antiimperialista tartalommal. Persze, nem vállalkozhat a téma kimerítésére, s mi is csak néhány közös vonást tudunk rekonstruálni. Az afrikai szerzők legsajátosabb problémájának – a verseltből, novellákból és regényrészletekből ítélve – az Európához, illetve az európai kulturális örökséghez való viszonyuk látszik. A nyugati civilizációhoz való viszony az egyes szerzőknél különböző szemléleti szinten fogalmazódik meg. Európa az afrikai ember szemében kettős jelentésű. Egyrészt a fekete földrészre nehezedő, eltörölhetetlen múlt, az elnyomás múltja, másrészt azonban eleven és messzeható kulturális örökség, mely az afrikai szerzők többségére a kereszténységen keresztül hat. A kameruni James Oto Afrika nevében panaszolja, hogy „Európa gyűlöl, pedig a lánya vagyok”. Ugyanő egy másik versében békejobbot ajánl Európának, az egyenlők békességét. „Legyünk barátok (de ne úgy) mint kicsi és nagy” – kérleli a volt elnyomót, és határozottan elveti az erőszakot, mivel „a kard sohasem éri el a lelket”. Ezen az illuzorikus szemléleten azonban az afrikai költők legtöbbje túllép. Leopold Senghor megrázó versében (*Békeimádság orgonaszóra*, Rónay György fordításában) pontosan megjelöli a két Európa – a haladás és a gyarmatosítás Euró-

pájának – határait. A gyűlölet és a szeretet viaskodik benne. „Uram, Istenem, bocsáss meg a fehér Európának!” – könyörög, majd leírja, mi mindent kellene megbocsátania, és feljajdul: „szívemben ágaskodni kezd a gyűlölet kígyója, pedig már holtnak hittem ezt a kígyót”. Természetesen a gyarmatosító múlt elítélése nem jelenti az Európától való nacionalista elzárkózást, mint ahogy az európai kultúra és humanizmus sem lehet hivatkozási alap a volt gyarmatosítóknak arra, hogy tovább szipolyozzák a fekete földrész népeit. Gilbert Gratiant gúnyos hangja a (a *Ira* dalait idézi: „Mint egykor rég, Francia-honban / a rózsás Trianonban / a király csinos hitvesének fenséges szalonjaiban / éppenúgy ma e gyászos napokban / a fehér úr fölénye / bizony / egy fabatkát sem ér! / Ingadozik a rend, / S. O. S. humanizmus / hívó civilizáció!”

Hogyan oldható fel ez a korántsem csak látszólagos dilemma európai voltunk és az afrikai kontinens sorsa iránti mélységes elkötelezettségünk között? Az afrikai költők megkísérlik megoldani ezt. Bennünket éppen Afrika figyelmeztet arra, hogy humanizmusunk túlságosan is megrekedt a századok során e földrész keretei között. Pedig mennyire élő ebben a vonatkozásban is Thomas Mann figyelmeztetése:

„Ha az európai humanizmus képtelenné vált arra, hogy eszméit harcias formában újjászülje ... el fog pusztulni, és egy olyan Európa lép nyomába, amely már csak történelmi hagyományként viseli nevét, és amely elől jobb lenne a közömbös időnkívülségbe rejtőzni.”

Érdelves, mint szövi át a kereszténység gondolat- és szimbólum-rendszere az afrikai antológia bemutatta költészetet. Világos, hogy maga a válogatás is nagy mértékben szem előtt tartotta ezt a szempontot. Mégse mondható, hogy az antológia keresztény szellemű darabjai valamiféle neokatolikus szemléletet tükröznek. A költők jó része tudatosan olvasztja egyggyé a keresztény egyházi énekek és zsoltárok hangját az afrikai költészet folklór elemeivel. Senghor említett verse a középkori egyházi énekek és a néger spirituálék jajongó kitöréseit idézi. Raphael Armattore ghánai költő vallásos verse a néger ember-voltát, emancipációját hirdeti, Joachim Paulin guineai költő nem-vallásos verse pedig Afrikának, „a népek Krisztusának” messzianisztikus szerepét hirdeti „az emberiség dicsőséges feltámadásának művében”. Francois Venter regényrészlete Simonról, Afrika fiáról szól, aki jelen volt Krisztus megfeszítésekor, és ő vitte a fekete népeknek a feltáma-

dás hírét. A „kisajátított” és legendává szőtt korai kereszténység a néger ember számára elsősorban a fajok egyenlőségét is hirdető tanításon keresztül hat. És a *Cirenei ember* című regény szerzője, Venter, a Dél-Afrikai Köztársaságban él ...

Nem tudom, helyes volt-e az amerikai néger költészetet is szerepeltetni a gyűjteményben. Ez a költészet alig tekinthető az afrikai részének, mint ahogy a spanyol költészet sem tekinthető „mórnak”, vagy a kubai költészet ama ága sem afrikai, amely pedig az „afro-kubai” nevet viseli. Az amerikai néger valóság belső problémái nagyon eltérnek az afrikaiétól, és a kötetben közzétett versek – egy kivételével – nem is tükrözik ezeket a problémákat.

A válogatás ázsiai része indiai, koreai, indonéz és más költők műveiből is közöl szemelvényeket. Mégis leginkább egységes és teljes a vietnami költészetet bemutató válogatás, amely arányait tekintve is kiemelkedik a kötetből. Érdeemes tehát elsősorban a „Haldokló bilincsek” vietnami szemelvényeivel foglalkoznunk.

A vietnami népköltészet szemelvényeit Xuan Dieu szubjektív hangú vallomása vezeti be.

„Szeretem az anyám arcvonásait – írja Dieu – a vietnami arcvonásokat, melyek a népdalokból, a ca-dao-k költői világából tekintenek felém.”

A közölt vietnami népdalok tömörségükkel, tiszta képeikkel és ősi gondolat-ritmusaikkal lepik meg a magyar olvasót. A *Száműzetésben* című háromsoros Lorca-versek atmoszféráját idézi. Találunk itt játékos „kiolvasót”, harcra hívó „ca-dao”-dalt, könnyed szerelmes verset, egész sor remekművet.

Ho Shi Minh-nek a kötetben közölt „Börtönnapló”-szemelvényei ismét meggyőznek a vietnami költészetnek nyilván nyelvi szerkezetében is rejlő nagy erényéről: a tények puszta érzékletes leírásának képességéről. Ho Shi Minh, a költő, látszólag szenvtelen leírója csak a külső eseményeknek, ám a versekben mindig izzik valami: hol gyűlölet, hol csak irónia. És éppen ez a művészi, ahogy érzéseit magukon a tényeken keresztül jelzi, nem pedig deklarálja. Jó példa erre a *Vízosztás*. „Rabonként egy fél-tálnyi víz a napi fejadag / arcmosásra, vagy teára, ezt már dönts el magad; / aki mosakodni akart, nem forral majd teát, / aki pedig teát kívánt, az majd koszos marad.”

Külön meglepetés The Lu *Mennydörgés a nyugati fennsíkon* című drámájának egy részlete, amely a mai Dél-Vietnamban játszódik, s arról szól, hogyan bélsül össze két kis nemzetség az amerikaiak elleni harcra. A verses dráma – az itt közölt rövid részletek alapján – bemutatásra érdemesnek látszik, nemcsak a ma emberének szóló tartalma miatt, hanem érdekes, modern oratóriumszerűségével is.

Ami a fordításokat illeti – azok természetesen nem egyenletes színvonalúak. Néha úgy látszik, túl erős a jambikus feszesség, és a romantikus formakincs is hatott a fordítókra. Egészében véve a kötet mégis jól érzékelteti korunk afrikai és ázsiai irodalmának javát. Ezért fájljuk, hogy a *Haldokló Bilincsek* nyolcvan forintba kerül, holott fontos volna, hogy minél többen olvashassák.